N°. 10. Vrijdag 22 Mei 1903. 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **?91 Loosduinscheweg**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ....
wonende te .... *wensch*t
donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* „Oost en West" *tegen een jaarlijksche contributie van* f ....

.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Kleine Land- of Tuinbouw.

Over den kleinen land- of tuinbouw ontleenen wij aan het verslag der pauperisme-commissie in hoofdtrekken het volgende:

Werd in de inleidende beschouwingen de opmerking gemaakt, dat het bijna uitsluitend 's lands dienst was, waartoe in vroegere tijden de in Indië geboren Europeaan zijne toevlucht had te nemen, wanneer men onder dien term mede den dienst in het leger begrijpt, gaat ook thans nog die stelling voor een goed deel op en vermoedelijk zal althans de naaste toekomst daarin geen wijziging van beteekenis brengen, al is, onder de tegenwoordige omstandigheden, de gelegenheid, om in andere richting een middel van bestaan te vinden, beduidend gunstiger dan voorheen.

Bij zoo'n toestand ontbreekt het eenig werkelijk bezielend streven, dat in het sociaal organisme een frisschen, gezonden levensgeest kan opwekken, t. w. de ontwikkeling van werkkracht en initiatief tot exploitatie der door de natuur zelve aangeboden bronnen van welvaart, waardoor natuurlijk de innerlijke kracht eener maatschappij niet anders dan gering kan zijn en zich ook geen krachtig bestaan laat verwachten, ja waardoor zelfs het eerste levensbeginsel van elke welingerichte maatschappij gemist wordt, een vaste onverbreekbare band tusschen het land en den bewoner, den bodem en den bewerker.

Het gevolg hiervan is voor de europeesche maatschappij in Indië geweest, dat zij, ondanks hare langdurige aanwezigheid aldaar, eene vreemdelinge in het door haar bewoond land is gebleven. Alleen landbouw en nijverheid, uitgeoefend niet in den dienst van het vreemd kapitaal, hoe nuttig en onmisbaar voor een land als Indië, doch op eigen grond en voor eigen risico, zullen die verhouding ten goede kunnen wijzigen.

De vraag is thans of de tijd op den duur dien omkeer van zaken zal vermogen te brengen?

Twee punten stellen in de eerste plaats het antwoord daarop vast: Zal de Europeaan, meer dan tot dusver, zich geschikt toonen, om, buiten den leiband van het bestuur, door eigen arbeid en ondernemingsgeest zich een bestaan te verzekeren en zijn de omstandigheden — die zulks wellicht belemmeren — zoodanig te wijzigen, dat die bezwaren worden opgeheven en de vereischte hulp aan de daarvoor in aanmerking komende personen gewaarborgd zij?

Wat het eerste punt betreft, moet worden erkend, dat de ervaring tot dusver weinig reden heeft opgeleverd, om van den Indo-Europeaan als landbouwondernemer, zij het op kleine schaal, groote verwachtingen te koesteren.

Waar echter moet worden erkend, dat elke ernstige impulsie tot een gezonder, meer verheffend streven dan het jagen naar weinig beduidende landsbetrekkingen tot voor korten tijd ontbrak, moet, naar het der Commissie voorkomt, niet te veel gewicht worden gehecht aan de geschiedkundige feiten, zoomin als aan mislukkingen van proefnemingen tot landbouwkolonisatie, als die te Poespo en Tjibogo, waarvan de eerste door het plaatselijke bestuur beheerd, voornamelijk door de ondoelmatige keuze der kolonisten, de tweede, in het jaar 1897 van particuliere zijde ingestelde, poging door hare gebrekkige administratie schipbreuk heeft geleden. Voornamelijk ontbraken aan deze beide proefnemingen bovendien het vereischte systeem en de logische ontwikkeling. Beide waren feitelijk niets anders dan de uiting eener spontane opwelling, om aan mingegoeden een bestaan in den tuinbouw te verschaffen, niet de vrucht van een nauwgezet onderzoek omtrent de verschillende factoren, waarmede in deze te rade was te gaan en van de algemeene grondslagen, waarop een kolonisatiestelsel behoorde te berusten, om inderdaad die oeconomische beteekenis te kunnen erlangen, welke met de eischen van het algemeen belang in overeenstemming is.

Een eerste poging om in die richting een stap te wagen, tevens om daarbij aan de ontwikkeling van het klein-landbouwbedrijf den steun te verschaffen boven bedoeld, vindt men in de nota over het verleenen van landbouwcrediet», ten behoeve van den europeeschen kleinen «land- of tuinbouw».

Rekening houdende met de bestaande maatschappelijke omstandigheden, werd in dat opstel de behoefte bepleit aan drie hoofdvormen van landbouwkolonisatie.

Vooreerst de zelfstandige «*tuinbouwhoeve*» als uiting van het bedrijf in de meest volkomen gedaante, zonder anderen bijstand van staatswege dan dien van een doeltreffend credietwezen.

Voorts het «*tuinbouw-établissement*», bestemd voor het betere gedeelte der weinig of niets bezittende klasse, waar, vooral ter bevordering van coöperatie, in zeker reglementair verband, doch niettemin zooveel mogelijk met eerbiediging van persoonlijke zelfstandigheid, onder deskundige leiding den kolonisten gelegenheid zou worden gegeven tot beoefening van het tuinbouwvak, tot vorming dus als het ware van een naar bepaalde statuten beheerd landbouwdorp.

In de derde plaats de «*pauperkolonie*» of het «*tuinbouwasyl*», meer disciplinair ingericht, waar, met de noodige hulp der liefdadigheid, tot hetzelfde doel toegang zou worden verschaft aan meer behoeftige kolonisten, mits van behoorlijk levensgedrag.

Zou tot de eerstvermelde vestigingen het initiatief van den landbouwer zelven moeten uitgaan, ook ten opzichte der beide andere zou de staatsbemoeienis voorshands zich bepalen tot verstrekking op de minst bezwarende voorwaarden van geschikte gronden, desvereischt tevens van geldelijke ondersteuning, met overlating van de oprichting zelve aan daartoe zich aanmeldende vereenigingen van voldoende organisatie.

Wat voorts de verschaffing van grond betreft, zou voor de «tuinbouwhoeven», zoowel op woeste gronden als op, van de inlandsche bezitsrechten vrijgemaakte, velden geen andere rechtstitel worden verleend, dan die van erfpacht voor niet te lange, maar bij behoorlijke exploitatie voor verlenging vatbare termijnen, ten einde aan den staat zeker oppertoezicht te verzekeren, als waarborg voor een passend gebruik van den grond en ter voorkoming van verkaveling of met de bestemming strijdige vervreemdingen aan vreemde Oosterlingen of anderen.

Voor beide soorten van kolonies zou daarentegen, hier op ruimer, daar op beperkter schaal behalve de woning en verdere bedrijfsbenoodigdheden, worden beoogd de ingebruikgeving aan elken kolonist van een aandeel in de rijstvelden der stichting, een en ander, vooral aanvankelijk, op meer bindende voorwaarden, ten einde ongeschikte individuen spoedig te kunnen verwijderen.

Tot steun van den aldus georganiseerden kleinen landbouw zou voorts, onder de noodige waarborgen van regeeringszijde, een voor het doel geeigend credietstelsel in het leven worden geroepen, zich uitend naar omstandigheden en behoeften in drie vormen: *grond-*, *bouw-* en *bedrijfscrediet*, terwijl eindelijk tot uitoefening van een algemeen toezicht, vooral op de geldelijke aangelegenheden, zoomede om den kolonisten en den bestuurders der beide laatste instellingen zoo noodig raad en bijstand te verleenen, zonder, meer dan noodig, daarbij de individuëele vrijheid aan banden te leggen, werd aanbevolen voor elke afdeeling, waar op eenigszins beteekenende schaal ontwikkeling van dit bedrijf was te verwachten, de aanstelling van, zoo mogelijk tevens uit een of meer deskundigen bestaande, z. g. «kolonisatiecommissiën».

Bij het opperbestuur hebben deze denkbeelden in zoover reeds instemming gevonden, dat bij de begrooting voor het dienstjaar 1903 een bedrag van f 25000 beschikbaar is gesteld, tot invoering op den aanbevolen voet, van een credietwezen ten behoeve der oprichting van zelfstandige «tuinbouwhoeven».

Blijkens het vorenstaande is het dus tot zoodanige *hoeven*, dat voor het oogenblik de rechtstreeksche bemoeienis der regeering zich zal beperken, zij het ook voorshands als proefneming, met de bedoeling om op dien weg voort te gaan, indien inderdaad daarmede in eene bestaande behoefte blijkt te worden voorzien.

Naar het der commissie voorkomt, is niet ten onrechte het eerst op de uiting van het bedrijf in dien zin de aandacht gevestigd. Waar het toch in casu eene werkzaamheid betreft, die onder de europeesche bevolking hier te lande tot dusver weinig voorliefde vond, is het ongetwijfeld zaak, niet, als bijv. te Poespo, te toonen wat in den schamelsten vorm de tuinbouw voor den Europeaan hier kan zijn, maar wat daarmede te bereiken is in handen van oeconomisch meerwaardige, met eenig eigen kapitaal, zij het ook geen groot bedrag, toegeruste personen, m. a. w. wat in die richting is weggelegd voor hem, die met eene flinke dosis ernstigen wil en eenige middelen het bedrijf ter hand wenscht te nemen.

Blijkt toch het onder die voorwaarden verkregen resultaat inderdaad aanlokkelijk, zoo mag met recht voor het geheele bedrijf, in meerdere vormen, het pleit gewonnen worden geacht en zal voor de europeesche maatschappij in deze gewesten een sociaal voordeel van groote waarde zijn behaald.

Zijn daarentegen, zelfs onder die omstandigheden, de uitkomsten niet evenredig aan den arbeid en de kosten, dan moge in den kleinen landbouw nog steeds een uitweg zijn te zien, om, met den steun der liefdadigheid, behoeftigen aan een nuttigen werkkring te helpen — een bron van welvaart, althans van een redelijk bestaan, voor wat men zou kunnen noemen den middenstand onder de indo-europeesche bevolking, zou

FEUILLETON.

Tèbiran (1) Moeloed.

Twee dagen vóór garebeg houdt de Sultan, gevolgd door de prinsen en enkele regenten, de boepati's najaka en anom in dienst en vergezeld van den commandant der europeesche lijfwacht, eene wapenschouwing (gladi resik) op den kleineren aloen aloen kidoel, achter den kedaton, over al zijne troepen, die ook bij deze gelegenheid in groot tenue zijn gekleed.

Daar deze troepen aan den garabeg-optocht deelnemen, zullen wij later gelegenheid hebben hen te beschrijven.

De pradjoerits van het naburige vorstendom Soerakarta dragen in groot tenue een uniform, die nagenoeg met dien van ons leger overeenkomt. De schrijver betreurt het dat deze pradjoerits niet meer in zuiver javaanschen krijgsdos gekleed zijn. De in de vorige eeuw door den eersten sultan ingevoerde half europeesche nieuwigheden strijden te zeer met het indische karakter, om niet veeleer smakeloos dan naai, te kunnen zijn, maar toch is er nog genoeg oorspronkelijks in overgebleven, dat om den javaanschen stempel, dien het draagt, onze belangstelling ten volle verdient.

Behalve de 12 pradjoerits midji der vorstelijke lijfwacht, telt elk der acht overige korpsen 80 manschappen, geweerdragers, piekeniers, tamboers, pijpers, hoornblazers, bekkenslagers enz.

Door den vijfden sultan werd een keurkorps opgericht, tellende 120 man en bestaande uit Langenastra's, waartoe de geweerdragende Mantri Djeros behoorden. De pradjoeritskorpsen van den kroonprins en van den rijksbestierder zijn hierbij niet in rekening gebracht.

***

Intusschen zijn de zes sèkatèndagen voorbijgegaan en is de nacht van den grooten feestdag van Mohamed's geboorte aangebroken.

Om half 9 verlaat de sultan den kraton langs de trappen van de Setinggil lor. De commandant en eenige dragonders der lijfwacht en een zeker aantal geweer- en piekdragende pradjoerits begeleiden hem. De prinsen van zijn huis en de boepati's van dienst sluiten zich buiten de regol kèdaton bij den stoet aan. Allen zijn in daagsche hofkleeding gehuld. Op den aloen aloen zien wij eerst eene schare van panakawan's, dienende edellieden en knapen, geflankeerd door enkele piekeniers. Zij worden gevolgd door eenige pengampil's, die den dampar of troonzetel, met de daarbij behoorende tabouret en voetenbank dragen en anderen met een paar in witte servetten gewikkelde karaffen en een evengoed verzorgd drinkglas.

Al deze ampilans (wat een vorstelijk persoon vooruit of nagedragen wordt), worden door gele pajoengs gedekt, door even zooveel pengampil's gevoerd.

Nu volgen enkele waschlicht dragende hadji's en twee pradjoerit's Langenastra en even zooveel lijfwachtdragonders met getrokken sabels.

Zij gaan den sultan onmiddellijk vooraf, die onder zijn geheel vergulden songsong voortschrijdt en door de overige dragonders en een deel der geweerdragende pradjoerits geflankeerd en gevolgd wordt.

Achter 's vorsten pènongsong (pajoengdragers) gaan de pangeran's poetra, de zonen en broeders van den sultan, met de overige prinsen en de boepati's en nog ettelijke pengampil's, met de gouden sigarettendoos, een drietal oude, met goud beslagen, sabels en alle nog daarbij behoorende ampilans en erfpieken, allen door gele pajoengs beschut en de pieken geheel met tjindézijde omkleed.

Nu eerst volgen de penongsong's der prinsen, wier zonneschermen gesloten moeten blijven. Langzaam wandelt de stoet den aloen aloen over naar de mèsdjid ageng.

Binnen de poort op het voorplein aangekomen, zwenkt hij links om naar de zuidelijke panggoeng sékati.

Beide gamelans doen eenstemmig denzelfden zang klinken, maar nu de zuidelijkste, de kyahi Goentoer Madoe, met krachtiger toon. Als de vorst de panggoeng (stellaadje) bestegen heeft, wordt het lied zeer zacht doorgespeeld, terwijl de sultan eenige handen vol zaadkorrels en klein geld onder zijne kunstoefenende onderdanen uitstrooit, hen vrijlatende de korrels goedgunstig voor de vogels te laten liggen en zich bescheiden met de muntstukjes tevreden te stellen.

Nadat dit feest zich op de noordelijke panggoeng bij den kyahi Naga herhaald heeft, schrijdt de vorst op de Soerambi, de open voorhal van den eigenlijken tempel, toe, van waar de hoofdpengoeloe (hoofdpriester) hem te gemoet komt en, vóór zijn gebieder nederhurkend, hem de hand kust en met de sembah (eerbiedigen groet) begroet. Reeds zijn de houten hekken, die de met houten leuningen omgeven steenen brug afsluiten, open geworpen en droogvoets stapt de vorstelijke regelaar van den godsdienst met zijne prinsen en een deel der lijfwacht het bedehuis binnen, terwijl de overige geloovigen, getrouw aan de voorschriften van den profeet, door het voetenreinigende water plassende, hem volgen.

Daarvoor liggen de lagere kanten der brug onder water en zijn aan beide zijden daarvan nog twee andere door het water overdekte steenpaden door den medsjidvijver gelegd. Daar buiten is die vijver een geliefd, hoewel niet al te rein, zwembad voor den geenszins waterschuwenden Javaan.

Vóór den verhoogden binnenvloer van de Soerambi laat de gebieder zijn sandalen (zijn goud geborduurde muilen) en zijne ongeloovige lijfwacht achter, stapt dan naar boven in den voorhal en verder den tempel binnen, naar de plaats waar de sumber (groote kuip met water) staat, naast de naar 't westen geopende pangimaman (plaats waar de priesters wonen), keert na korten tijd van daar naar voren terug, zet zich op den Soerambivloer voor zijn gouden zetel neder, het gelaat naar het oosten gekeerd en de gouden songsong geopend achter hem, de prinsen vóór hun gesloten pajoengs en de regenten en geestelijken zonder zonneschermen om hem heen en luistert naar den biddenden zang, die zijne getulbande onderdanen, onder de leiding van den pèngoeloe gedé, den hoofd-priester) aanheffen en met enkele korte tusschenpoozen twee uren volhouden.

Men blijft ook in de mesdjid echter mensch en de droog gezongen kelen gevoelen eindelijk meer behoefte aan een bevochtigenden dronk, dan de voeten bij het binnentreden aan een reinigend bad en de *thee* die nu rondgediend wordt, komt aan die behoefte weldadig te gemoet. Eindelijk is de tèbiran (bidstond) doorleefd; de heer van den eeredienst rijst op en gaat nog eenmaal naar het binnenste van den tempel, terwijl de groote schare staande een laatst gebed uitzingt, om, als haar gebieder weder naar voren terugkeert, zich nog eenmaal met hem neder te zitten en dan, in dezelfde orde als bij het komen, de mèdsjid te verlaten en over de Sètinggil naar den kraton terugwandelend, den sultan naar binnen te geleiden.

Nog ruischen de gamelantonen over den weder in nachtelijke stilte verzinkenden aloen aloen, maar de bezoekers trekken huiswaarts. De kooplieden pakken hunne onverkochte waren in en breken hun kramen af, want morgen vroeg moet het geheele plein leeg geruimd en voor andere feestelijkheden beschikbaar zijn, op de verst verwijderde noordelijke uithoeken na, waar enkel draaimolens en schommels en vele waroeng's eene veel belovende toevlucht zoeken. Al het overige is verdwenen, alle lampen zijn uitgedoofd.

Maar nog zingt de bonang zijn klaaglied en zwellen de sarontonen en dreunen de gong- bedoegslagen alleenheerschend door den nacht. Eerst om drie uur 's nachts zwijgen ook die geluiden. Stevige bamboestengels worden door de ijzeren draagringen der rantjakan's(1) en gajor's(2) gestoken en door koelies opgenomen en door loerahs en nijaga's geleid, dragen dezen de beide gamelan's naar de Setinggil terug, waar de kyahi Naga aan de oostzijde van de tratag rambat ing setinggil(3) opgesteld, zijne heldere klanken nogmaals zal doen aanzwellen en wegsterven, tot dat de morgen aanbreekt van den feestdag van Allah's grooten profeet.

De garebeg Moeloed een volgend maal.

(1) Bidstond.

(1) Onderstel of stellaadje van gamelan-instrumenten.
(2) Stellaadje, waaraan de gong hangt.
(3) Afdak, dat van de Setinggil uitsteekt en waaronder de gamelan bewaard wordt.

in dat geval bezwaarlijk nog daarvan kunnen worden verwacht.

In welken zin de ondervinding zal beslissen, waagt de commissie niet te verzekeren. Een groot bezwaar schuilt in den eisch van geschiktheid van den kolonist voor dit speciaal vak, want behalve zaakkennis en zorgvuldige keuze van den grond, zal als onmisbaar vereischte gelden een door flinke, energieke personen gevoerd beheer.

Al zullen de, bij 's Lands Plantentuin te Buitenzorg ingestelde, opleidingen voor den tuin- en landbouw op de vorming van geschikte elementen niet zonder invloed blijven, het aantal goede landbouwers zal, vooral onder de in Indië geboren Europeanen, in den eersten tijd niet groot zijn.

Het zal juist in den beginne op het gehalte dezer personen aankomen en daarom zal het ook volgens de Commissie noodig zijn, niet te beginnen met aan hen crediet voor de oprichting eener tuinbouwhoeve te verleenen, van wie niet, op grond hunner antecedenten, van hunne persoonlijkheid als anderszins, met recht mag worden verwacht, dat zij hunne beste krachten aan de zaak zullen wijden, ook al zou het op de begrooting uitgetrokken bedrag zoodoende voor dit jaar grootendeels onaangeroerd blijven.

Mocht ondanks alle voorzorgen teleurstelling ook thans weder het einde blijken, dan zal hoofdzakelijk nog slechts in den vorm van kolonisatiën op philantropischen grondslag — pauperasylen, kinderkolonies enz. — het vraagstuk beschouwing verdienen.

De Commissie wil daarmede niet te kennen geven, dat zij aan deze laatste instellingen geene waarde hecht, integendeel, vooral wat de kinderkoloniën betreft, maar deze stichtingen vertegenwoordigen een belang van geheel ander karakter, een belang, groot genoeg om aan dergelijke door liefdadige vereenigingen tot stand gebrachte inrichtingen den geldelijken steun der regeering niet te onthouden, waar deze vereischt mocht blijken, maar niet van zoodanig gewicht, dat de commissie zich geroepen zou mogen achten tot het doen van een voorstel om, ook tot het in leven roepen daarvan, het initiatief van den staat te doen uitgaan.

Wat de bestaansmiddelen van anderen aard betreft werd vooreerst de aandacht gevestigd om aan mingegoede Europeanen plaatsing bij de politie te verschaffen, bijv. als hoofdagent naast en tot surveilleering der inlandsche politiedienaren op groote plaatsen; dat inderdaad in havensteden, garnizoensplaatsen en andere centra van het europeesche verkeer de inlandsche politiedienaar niet slechts tegenover den kwaadwilligen Europeaan, maar ook bij niet zeldzame voorvallen, welke een tactvol en krachtig optreden vereischen, weinig op zijne plaats mag heeten, is genoeg bekend. Ook bij den dienst van den waterstaat, het mijnwezen en de spoorwegen wordt voorgesteld in 's lands dienst op te nemen een korps beambten, onder den titel van werkbaas, van welke, behalve het bewijs voldoende lager onderwijs te hebben genoten, vooraf zou worden gevorderd de aflegging eener proef in het practische gedeelte van het vak.

Een ruim débouché, inzonderheid voor de evenbedoelde werkkrachten, ware eene op hechte grondslagen gevestigde bloeiende fabrieksnijverheid, bij welker verschillende takken voor tal van Europeanen een goed bestaan zou zijn te verkrijgen.

Aan het geleidelijk ontstaan eener fabrieksnijverheid, behoeft niet te worden gewanhoopt en wordt door de commissie dan ook met nadruk opgemerkt, dat het, met betrekking tot het pauperisme-vraagstuk, een dringende eisch des tijds is, door opheffing van belemmeringen en aanmoediging van het zich alsdan openbarend initiatief, de pogingen van het kapitaal en den ondernemingsgeest van particulieren te steunen, tot stichting van instellingen van nijverheid, als daar zijn, papierfabrieken en andere inrichtingen tot bewerking van ruwe grondstoffen, op indischen bodem gewonnen, als gutta percha en caoutchouc, fabrieken tot verwerking van tapioca-meel, conservefabrieken, glasblazerijen enz.

Eene andere gelegenheid tot plaatsing van verscheidene Europeanen der mingegoede klasse, zal wellicht de meer en meer zich uitbreidende proefneming aanbieden, tot vervanging der verpachting van de pandhuizen door instellingen onder eigen beheer van het gouvernement.

De commissie betwijfelt of in hare beschouwingen ook zouden moeten worden opgenomen de quaestiën over stuiting of beperking van den voortdurenden aanvoer van chineesche immigranten, tot schade van den het ambacht beoefenenden Europeaan, daargelaten toch of de aanwezige, in elk geval niet meer te weren chineesche bevolking, niet reeds dien omvang heeft verkregen, dat alleen deze zoo noodig ruimschoots in de voornaamste behoefte aan vreemde werkkrachten zou kunnen voorzien, zoomede of de europeesche ambachtsman bij machte zal zijn in Indië met werklieden van anderen landaard in concurrentie te treden, zou het nog zeer twijfelachtig zijn of deze voorstellen niet zouden leiden tot verzaking van het desideratum: verbetering van het bestaan van den Europeaan door eigen arbeid en geestkracht, niet langs kunstmatigen weg.

Meer de aandacht waard acht de commissie de klachten in het verslag der plaatselijke enquête in de afdeeling Soemenep der residentie Madoera, betreffende het lot der opzichters bij den gouvernements-zoutaanmaak aldaar.

Wij hopen later gelegenheid te vinden het vorenstaande, ontleend aan het Bondsblad, nader critisch te bespreken.

Oost-Indische berichten.

Rapport der pauperisme-commissie. Verslag van de Pangoengsen-kolonie. Kina-aanplantingen op den Smeroe. Steenkolen-ontginning in het Indragirische. Een taxateur bij een gouvernements-pandhuis. Kantwerk van leer. Witte kruis-Kolonie. Verslag van de Malangsche vereeniging van koffieplanters. Over de rietbranden in Bezoeki.

Pauperisme. Uit het verslag der pauperisme-commissie ontleenen wij aan *het Bat. Nbl.* het navolgende:

Rekening houdende met de afgebakende gedragslijn, ligt het voor de hand, dat het streven tot tegengang van het pauperisme in drieërlei richting uiting zal behooren te vinden.

In de eerste plaats, in voorkoming, zooveel mogelijk, van numerieke uitbreiding als gevolg van bijzondere omstandigheden, derhalve niet langs natuurlijken weg, van het aantal der, tot den strijd om het bestaan het minst toegeruste, europeesche ingezetenen.

Voorts, in vermeerdering of verbetering der, voor den mingegoeden Europeaan toegankelijke bronnen van bestaan, zonder nogthans de belangen der zaak daarbij ondergeschikt te maken aan die van den persoon, ten einde dezen zooveel mogelijk in de gelegenheid te stellen om, niet ten koste van den inlander, doch naast dezen, zich een bohoorlijk middel tot levensonderhoud te verschaffen.

Vormen deze beide rubrieken tezamen als 't ware de greep der maatregelen van rechtstreekschen aard tot beperking van het onderwerpelijk sociaal euvel, langs indirecten weg behoort eene derde categorie van voorzieningen daartoe mee te werken, n. l. door zedelijk en intellectueel den minderen Europeaan beter tot den levensstrijd voor te bereiden, door in beide opzichten hem toe te rusten met de vereischte hoedanigheden, om in de, voor hem opengestelde richtingen, zich een nuttigen en loonenden werkkring te verwerven.

De voorgaande groepeering tot leiddraad kiezend voor de verdere ontwikkeling harer denkbeelden omtrent het onderhavige vraagstuk, stelt de commissie zich tot taak, achtereenvolgens aan elk dier groepen en de zich daarin voordoende punten van beschouwing haar aandacht te wijden, daarbij ook hier zich afvragend, wat ter zake reeds tot stand gebracht of ontworpen is en wat, naar haar meening, in dat opzicht nog te verrichten zou zijn.

A. Maatregelen tot numerieke beperking der pauperklasse.

a. *Tegengang van misbruiken bij de erkenning van natuurlijke kinderen.*

Onder de oorzaken, welke de europeesche bevolking, inzonderheid het mingegoed gedeelte, ten allen tijde blootstellen aan uitbreiding met elementen, uit den aard geheel vreemd daaraan of althans als zoodanig misplaatst, zij in de eerste plaats melding gemaakt van de bestaande misbruiken bij de erkenning van natuurlijke kinderen.

Waar de gemakkelijke wijze, waarop tot die erkenning kan worden overgegaan, door den heer Van der Steur in diens schrijven aan den directeur van O. E. en N., vooral in het leger en onder gegageerde militairen, eene der hoofdoorzaken werd genoemd, dat vele javaansche kinderen als Europeanen worden te boek gesteld, komt het der commissie voor, dat met die opmerking de toestand in juiste woorden is weergegeven.

Naast deze gevallen, zijn het in nog meerdere mate verwaarloosde afstammelingen van Europeanen, bij inlandsche vrouwen verwekt, en in de omgeving der kazerne of in de kampong opgegroeid, welke met misbruiking dier bepalingen erkend worden door den een of anderen minderen Europeaan, niet om door opvoeding en goede zorgen tot een hooger maatschappelijk standpunt te worden opgevoerd, — ware dit het geval, dan zou in zoover het feit te vergoelijken zijn, — doch louter met 't oog op eenig direct of indirect voordeel, zonder dat de erkenner er aan denkt zich aan het lot van den erkende verder gelegen te laten liggen.

Naast de krachtens geboorte werkelijk inlandsche elementen, tot Europeanen gemetamorphoseerd, worden op die wijze tal van personen bij die klasse ingelijfd, welke den inlander nabijkomen en als zoodanig zich veel beter op hun plaats zouden gevoelen.

Eene opdracht, aan den heer Mr. G. J. A. van Berckel, thans president van den raad van Justitie te Batavia, om met den meesten ernst te onderzoeken, wat tot tegengang van misbruiken bij de erkenning van natuurlijke kinderen zou kunnen worden gedaan, had de indiening van een, met groote zorg bewerkt, rapport ten gevolge, waarbij de volgende beginselen op den voorgrond werden gesteld:

Vooreerst dat de beide vraagstukken, betreffende de natuurlijke kinderen en het pauperisme streng van elkander gescheiden behoorden te worden en het dus verkeerd zou zijn, om erkenningen tegen te gaan of te bemoeielijken, waarvan de kwade trouw niet blijkt.

Voorts, dat alleen de vraag beantwoording eischt, welke waarborgen te vinden zijn tegen misbruiken met betrekking tot de erkenning zelf, zonder daarbij te beperken het recht, aan Europeanen toegekend, om buiten huwelijk verwekte kinderen, die zij te goeder trouw als de hunne beschouwen, op den bestaanden voet wettig als zoodanig te erkennen.

Uitgaande van deze principes werden de volgende maatregelen aanbevolen:

1o. wegneming van verkeerde opvattingen, zoowel bij de betrokken ambtenaren als bij het publiek, omtrent den waren aard van het instituut der erkenning, door:

a. eene circulaire te richten tot de ambtenaren van den burgerlijken stand, w. i. dat instituut wordt verklaard en die ambtenaren tevens herinnerd worden aan den bij art. 6 van het reglement op de strafvordering opgelegden plicht, ten aanzien van erkenningen.

b. aan die ambtenaren de verplichting op te leggen, om bij elke aangifte den betrokkene duidelijk af te vragen of hij werkelijk de vader is van het aangegeven kind, voorts aan de moeder of zij inderdaad in die betrekking staat tot het kind en of zij den erkenner voor den vader houdt, op poene van strafvervolging bij leugenachtige erkenning.

2o. Aanvulling van het Burg. wetb. met de bijvoeging, dat alléén bij onvoorwaardelijk bevestigende beantwoording wordt overgegaan tot het opmaken van de acte, w. i. de vragen en antwoorden op straffe van nietigheid worden opgenomen.

3o. Toevoeging aan het B. W. van eene alinea, bepalend dat geen erkenning door een man mag geschieden, indien het te erkennen kind niet minstens 15 jaar jonger is.

4o. Toekenning aan het openbaar ministerie der bevoegdheid, om ambtshalve in 't algemeen belang eene gedane erkenning te betwisten, voorts met verplichting der ambtenaren van den burgerlijken stand, om kennis te geven van plaats gehad hebbende erkenningen aan den officier van justitie en dezen mededeeling te doen, wanneer zij kwade trouw vermoeden.

5o. Verscherping der algemeene orders 1879 n°. 34 (art. 17 sub a), ten einde aan de toetreding tot het leger als europeesch soldaat van erkende kinderen moeilijkheden in den weg te kunnen leggen, indien aan de afstamming van een europeesch vader eenige twijfel bestaat.

Ten slotte wenscht de commissie dat deze beginselen in ruimen kring, met name onder de geestelijken en godsdienstleeraars van beide gezindten, openbaar gemaakt zullen worden.

b. *Burgerlijke stand voor inlandsche Christenen.*

Het hoofd van gewestelijk of plaatselijk bestuur heeft ook de bevoegdheid een persoon aantewijzen tot aanhouding van registers van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen onder de voornoemde Christenen, onverminderd het recht der inlandsche Christenen, om zich aan de voorschriften omtrent het houden der registers van den burgerlijken stand te onderwerpen.

Voor zooveel van die bevoegdheid gebruik is gemaakt, zal de vorm der, uit die speciale registers verleende, extracten aanstonds doen blijken, dat men daarbij niet met een europeesch ingezetene heeft te doen.

Waar dit echter niet het geval is en voor geboorten als anderszins, onder de hier bedoelde personen, inschrijving is verlangd in de voor Europeanen bestemde registers, verschaft de gelijkluidendheid der naderhand verkregen uittreksels een zeer eenvoudig middel om, waar dit, als bij dienstneming in het leger, met hun belangen strookt, met verzwijging van den waren landaard, zich als Europeaan voor te doen.

Om te voorkomen dat een Amboinees als Europeaan in dienst treedt, hetgeen meermalen is voorgekomen doordat niet in de geboorte-acte vermeld was dat de vader van het kind Amboinees was, werd nog bepaald:

a. dat den ambtenaren van den burgerlijken stand voor de europeesche en daarmede gelijkgestelde bevolking moeten worden aangeschreven, om, wanneer inlandsche Christenen, ter inschrijving in bedoelde registers, aangifte doen van eene geboorte, de aanduiding der hoedanigheid van inlandsch Christen opgenomen moet worden bij de vermelding der namen van de ouders van het kind;

b. dien ambtenaren en den gewestelijk militairen commandanten te doen opmerken, dat, mocht iemand, van wien 't onzeker is of hij Europeaan dan wel inlandsch Christen is, zich tot het aangaan van een huwelijk, het treden in militairen dienst enz. onder vertooning eener geboorte-acte als Europeanen willen doen gelden, het wenschelijk is, bijv. door de overlegging te vragen, ook van de geboorte-acten der ouders, dan wel naar dier huwelijks-acte, een verder onderzoek ter zake intestellen.

c. *Terugzending naar Nederland van aldaar aangeworven militairen.*

Natuurlijk ligt, in de aanwezigheid van vele daar gevestigd blijvende militairen, die in Europa werden aangeworven, uit den aard der zaak mede eene bron tot vermeerdering van het getal europeesche paupers.

Opnieuw heeft de kennisneming der op verzoek der regeering door het legerbestuur uitgebrachte adviezen, nopens het vorige en het kazerne-concubinaat, wederom overtuigend bewezen, dat de groote bron van pauperisme in de europeesche maatschappij te zoeken is in het leger, eensdeels door de talrijke, na het verlaten van den dienst, tot de burgermaatschappij overgaande, oeconomisch-minwaardige elementen van uitheemsche herkomst, anderdeels door de inderdaad zeer beduidend toenemende, in en rondom de kazernes opgroeiende, afstammelingen van meer of min europeeschen of zoogenaamd europeeschen oorsprong.

In verband hiermede werd eene regeling aanbevolen: ten doel hebbend:

„Verwijdering naar Europa van alle daar aangeworven, geen re-engagement aangegaan hebbende militairen beneden den rang van onderofficier, die niet bij de a. s. expiratie van hun loopend verband in het genot van vast gagement zullen treden en niet verkregen hebben een verscherpt certificaat van goed gedrag, waarvan de uitreiking geschiedt naar algemeene regelen, met dien verstande, dat aan hen, die in hun diensttijd blijk hebben gegeven van neigingen tot drankmisbruik, onzedelijkheid en dergelijke eigenschappen, bedoeld getuigschrift onvoorwaardelijk geweigerd wordt. (*Wordt vervolgd*).

***

Aan de *Sem. Ct.* ontleenen wij het een en ander uit het verslag over de maand Februari j.l. over de landkolonie voor noodlijdende inlanders „Pangoengsen".

In de afgeloopen maand kwamen twee giften binnen, een van f 15 uit Weltevreden en een van f 10 van den Kolonel *v. Z.* te 's Hage, terwijl de uitgaven f 354.09 bedroegen, waardoor het saldo in kas op 1 Maart f 4428.07 groot was.

De gezondheidstoestand van het volkje moet er nog altijd te wenschen overlaten, in de maand Februari stierven er acht personen, meestal kinderen, waarvan vier aan typhus. Mejuffrouw Jansz schrijft verder het volgende:

„Het is vreeselijk, zoo machteloos tegenover zulk een vijand te staan en vooral valt 't mij zwaar de kinderen, op wie mijn hoop is gevestigd voor de toekomst dezer onderneming, te moeten afstaan, waar ik ze zoo graag zou willen opvoeden tot nuttige degelijke menschen, bovenal tot kinderen Gods. Door de vele zieken komen wij ook handen te kort voor het noodige werk en zoo gaat de regentijd voorbij, zonder dat we er voldoende gebruik van kunnen maken om bijtijds te planten. Maar God weet alles van de zorgen en de zware lasten, die mij drukken. Aan zijn hand ga ik moedig voorwaarts en op Hem werp ik mijn zorgen, zoo vind ik rust en vreê.

Bij al het treurige zijn er toch ook lichtpunten; van de vier jongens, die tegelijktijd aan typhus leden, waren twee hopeloos. De oudste van de twee, een schrandere jongen, met wien ik wel eens moeite heb gehad, om hem zijne ondeugden af te leeren, maar van wien zeker iets degelijks te maken zou zijn, was wel het aller ergste. Reeds kon men het gerochel in zijn keel hooren, de weinige woorden kwamen er haast onverstaanbaar uit, slikken kon hij bijna niet meer, alles scheen verstijfd te zijn.

Aan beide kinderen was ik zeer gehecht en kon mijn tranen niet weerhouden bij de gedachte, dat, na al de zorgen aan hen besteed, ze mij toch nog zouden ontvallen. Toen ik het ziekenhuis verlaten had, kwam men mij zeggen, dat de oudste om rijst met sajor had gevraagd, terwijl ik allen vasten kost streng verboden had. Och, zeide ik, geef het hem maar, als hij het slikken kan, hij gaat toch sterven. Den volgenden morgen stierf de jongste van de twee, mijn aardige kleine Badjing met zijn vrolijke grappen, maar de oudste leeft nog en loopt al wat rond door het ziekenhuis, is helder van hoofd en volkomen wel, alleen nog wat zwak. Het is waarlijk een groot wonder van Gods genade en vurig hoop ik dat hij moge opgroeien om zijne dankbaarheid aan God te toonen, die hem gespaard heeft, misschien om wat grootsch van hem te maken.

Hoeveel verkeerds ik onder deze menschen ook opmerk, toch zie ik meer dan eens iets, dat mij weldadig aandoet. Zoo had ik bij de verzorging van mijn zieken de gelegenheid, om te zien hoe teeder en trouw een meisje van 12 jaar voor haar zieken vader zorgde en evenzoo een jongen van 8 jaar voor zijne moeder, eene weduwe.

De man was weduwnaar en lag geheel hulpbehoevend en zonder eenige wilskracht neer, terwijl het kind met allerlei redeneeringen hem trachtte op te beuren, hem voerde, om hem maar aan het eten te krijgen en dag en nacht bij hem bleef. Ook de jonge waakte met aandoenlijke liefde bij zijne moeder en was tot laat in den nacht voor haar bezig.

Het is heden een jaar geleden, dat ik dezen arbeid [te] Pati begon onder de noodlijdenden, die, van alles beroof[d,] in lompen gehuld, bibberende, hier en daar voor den reg[en] eene toevlucht zochten. Het is juist een jaar geleden, d[at] ik een klein javaansch huisje voor hen openstelde. De[ze] dag is voor mij en mijn volkje de herdenking wel waar[d.] Want met het weinige geld, dat ik in kas had, wist [ik] volstrekt niet, hoe ik aan 't noodige voor al de dringen[de] behoeften van die armen zou komen. Maar wonderbaar he[eft] God 't zoo geleid, dat het hun nooit aan iets heeft o[nt]broken, en dat ik deze onderneming voor hen heb kunn[en] beginnen, terwijl ik toch nooit aan eenig mensch een ce[nt] heb behoeven te vragen. Zijn er ook velen hier gekom[en] slechts om te sterven, ze hebben dan toch een rustig plek[je] gehad, om er hun hoofd neer te leggen en hebben i[e]kunnen hooren van de liefde van hun hemelschen vad[er,] hetgeen voor verscheidenen hunner een licht heeft on[t]stoken in hun donkeren doodsnacht.

Zoo herdachten we dan dien eersten Maart met e[en] vroolijk feest, om allen aan te moedigen en de vlijtigen [te] beloonen. Zeker het volkje waaronder ik leef, heeft hond[er]den gebreken en zeer moeielijk is het werk onder h[en,] maar Goddank er is voor mij eene Bron, waaruit ik a[an]houdend geduld en liefde en wijsheid kan putten en [de] eeuwigheid zal aantoonen, wat Gods genade van den lui[en,] onverschilligen, vuilen Javaan heeft kunnen maken."

Ten slotte dankt zij nogmaals allen, die haar [op] stoffelijke wijze tot dien arbeid in staat stelden, voor[al] ook voor de aan het hoofd vermelde giften.

Zij, die er nog wat voor over hebben dezen schoon[en] en nuttigen arbeid te steunen, gelieve hunne gift[en,] hoe klein ook, aan het bekende adres toetezenden.

***

Aan het *Soer. Hbl.* wordt het bericht ontleend, d[at] op den Smeroe kina-aanplantingen zullen word[en] aangelegd. De cultuur zal krachtig worden aangev[at,] nu de heer P. van Leersum, de specialiteit uit [de] Preanger Regentschappen, zeer gunstig over de vo[or]uitzichten heeft gerapporteerd. De reeds in het lev[en] geroepen aanplantingen wekten zelfs zijne bewond[e]ring op.

Tot nu toe is de cultuur van kinaboomen op d[en] Smeroe zoo goed als onbekend. Op den Tengger bloei[de] zij in vroeger jaren; bij Nongkadjadjar vindt men n[og] verlaten tuinen. Men heeft de cultuur in vroeg[ere] jaren aldaar moeten opzeggen wegens den gesta[dig] afnemenden regenval, welk nog steeds waarneemba[ar] verschijnsel geweten moet worden aan de roekeloo[ze] ontwouding van de eertijds zoo welig bewassen berg[en] van den Tenggergroep.

***

Eenige weken geleden vertrok eene onderzoekin[gs]expeditie van Singapore naar de Indragiri-rivier [op] Sumatra, om eenige concessies aldaar te onderzoek[en] betreffende steenkolenontginning.

Van den expert bij de expeditie was namelijk e[en] schrijven ontvangen, meldend dat hij den voorr[aad] steenkool in het deel der concessie, dat hij r[eeds] onderzocht, van uitstekende hoedanigheid en in over[]vloedige hoeveelheid aanwezig acht.

De hier bedoelde persoon heeft te dezer zake ee[ne] ondervinding van veertig jaren van den mijnbouw [en] in Australië acht men hem een der bekwaamste [en] meest betrouwbare experts.

Het zal nog eenige weken duren, zegt het *Bat. N[bl.]* waaraan dit bericht is ontleend, eer het explorat[ie]werk genoeg gevorderd zal zijn, om hem in staat [te] stellen een volledig rapport over zijn onderzoek uit [te] brengen. Zal dat rapport even gunstig zijn als [men] meent reeds te kunnen voorspellen, dan zal men m[e]dan genoeg kapitaal hebben uit hetgeen reeds [is] toegezegd, om het onderzoek voorttezetten en [de] mijnen op groote schaal openteleggen. Dit kapitaal [is] echter te Singapore niet toegezegd, volgens de *St[raits] Times* van 3 April j.l.

Gaan de zaken zoo voorspoedig als men verwac[ht,] dan, zoo rekent men, zal het mogelijk zijn steenk[ool] van eene hoedanigheid, welke thans niet minder d[an] 10 dollars per ton kost, te Singapore te leveren teg[en] 5 dollars per ton.

Tot dusver schijnt men eene steenkolenlaag v[an] 6 tot 7 voet dikte en van groote lengte gevond[en] te hebben, op een afstand van nog geen 25 mijl van den natuurlijken afvoerweg, de rivier.

***

Van eene der binnenplaatsen, waar men zoo [ge]lukkig is een gouvernements-pandhuis te hebb[en,] schrijft men aan hetzelfde blad:

„Gister avond kwam mijn bediende thuis met een gr[oot] pak sarongs. Op mijne vraag, wat hij met al die ka[inen] wilde doen, antwoordde hij openhartig, dat hij met z[ijn] vrienden een nieuwen handel ging beginnen. Deze saro[ngs] kosten op den pasar 60 cents en de taxateur van het pa[nd]huis onder gouvernements beheer beleent ze voor f 1. [Wij] maken daarmede dus een aardig winstje, want natuur[lijk] lossen wij het beleende nooit in."

Er is door den schrijver van dit artikel naar [de] vaardigheid van bedoelden taxateur een onderz[oek] ingesteld en gebleken dat deze „toean taxir" o[p] een brillant ter waarde van f 250 op f 5 had gesch[at] en er f 3 op wilde leenen. Commentaren zijn overbod[ig,] maar als dit alles juist is, zal het gouvernement n[og] zulke beambten weer zeker bedrogen uitkomen.

***

Onder het hoofd **Kantwerk van leer** deelt [de] *Locomotief* mede, dat mejuffrouw M. Tonnet, bek[end] door haar geschrift over de „wajang orang" te Djok[ja,] naar Europa is vertrokken. Deze dame heeft z[ich] vooral bezig gehouden met het bestudeeren van [de] zeden en gewoonten der Javanen en van hun indust[rie.] In overleg met den resident werden voorwerpen, zo[o]als waaiers, portefeuilles enz. van leer vervaardi[gd] in den geest van wajangpoppen, die door mejuffro[uw] Tonnet aan de vereeniging „Oost en West" ter ex[po]sitie werden toegezonden. Het blad, dat die voorwerp[en] heeft gezien, spreekt zijne bewondering uit voor [de] kunstvaardigheid der bewerkers, die het leer als ka[nt]werk zoo fijn weten uit te snijden.

Gesteund en geholpen door hen, die hiertoe in st[aat] zullen zijn, zullen onze javaansche werklui op d[at] gebied iets goeds kunnen leveren en is het te hop[en] dat men het tot een middel van bestaan zal we[ten] op te voeren en het niet enkel, zooals zoo dikw[ijls] gebeurt, het bij eene poging blijft.

***

De heer van Emmerik van de **Wittekruis-kolo[nie]** schrijft aan de *Sem. Ct.*, dat het aantal zielen, op [de] kolonie permanent verblijf houdende, op ultimo Ma[art] 335 bedroeg, waarvan 202 kinderen. Over 't algem[een] kan voortdurende verbetering in het gedrag der ko[lo]nisten geconstateerd worden.

De meesten beschouwen de kolonie reeds als h[un] eigen dessa en toonen volstrekt geen geneigdheid [om] naar hun vroegere dessa's terug te keeren, ofsch[oon] de zuinigheid, waartoe zij zich uit den aard der za[ak] binden, alle weelde buiten sluit en allen, die daar[toe] in staat zijn, flink moeten werken.

Emigratie voorloopig buiten bespreking latende, k[an] zonder optimistisch te zijn, gezegd worden dat

kolonie binnen een paar jaar eene bloeiende dessa zal zijn, die geheel op eigen beenen kan staan, zoodat ook zijn persoon voor haar voortbestaan geen conditio sine qua non meer zal zijn, zoo dit al mocht zijn of ooit is geweest.

Hij acht 't noodig dit in het oog te doen springen, omdat sommige personen huiverig waren ons te helpen uit vrees dat zijn lichaam het spoedig geheel zou afleggen en de geheele onderneming als een gevolg daarvan in duigen zou vallen.

Nog drie jaren zullen zij — schrijft hij — geldelijke hulp van buiten noodig hebben en hij is er zeker van, dat het edelmoedige publiek hem niet in den steek zal laten.

Het europeesche personeel op de kolonie bestaat op 't oogenblik uit zijne vrouw en hem, zijne schoonzuster, die in 't laatst van Maart uit Europa kwam en de heeren H. Zuppinger, K. Smith en D. H. Zeeman, terwijl mevrouw de weduwe M. Chalmers Hoijnck van Papendrecht-Visser, ofschoon voorloopig nog niet vast op de kolonie verblijf houdende, zich verbonden heeft om in het belang der kolonie werkzaam te zijn. Zij is er eene week gelogeerd geweest en heeft zich gedurende dien tijd verdienstelijk gemaakt en vele harten voor zich gewonnen.

De heer *v. E.* acht het noodig hier uitdrukkelijk te vermelden, dat de kolonie geheel op zich zelf staat en zonder eenigen steun of contrôle eener godsdienstige organisatie is en dat hij zelf geen lid is van eenige vereeniging van welken aard ook; dit vond hij noodig te verklaren omdat verscheidene personen verteld hadden dat de kolonie een onderdeel is eener buitenlandsche organisatie.

Hij stelt er eene eer in, zegt hij, met Gods hulp deze en andere koloniën tot een toestand te brengen, waardoor zij in zich zelve volkomen levensvatbaarheid hebben, zoodat na verloop van tijd het gouvernement de onmiddellijke verantwoordelijkheid en contrôle zonder bezwaar of geldelijk nadeel op zich zal kunnen nemen.

Met het oog op het europeesche personeel, dat de kolonie op 't oogenblik tot haar beschikking heeft, zullen spoedig de eerste stappen gedaan kunnen worden in verband met emigratie.

De inkomsten van buiten waren in de afgeloopen maand met 't oog op de behoeften, niet talrijk, toch waren zij nog boven verwachting en is hij den vriendelijken gevers en geefsters innig dankbaar; totaal werd ontvangen een bedrag van f 145.50.

Hij eindigt zijn brief met te vermelden, dat op de kolonie gedurende de afgeloopen maand voedsel en geld is verstrekt aan 250 hulpbehoevende bedelaars van Salatiga en medicijnen aan ongeveer 120 personen uit de omliggende dessa's en ten slotte dat zijne menschen voornamelijk gevoed worden met rijst van djagoeng, die minstens drie maal zoo goedkoop en minstens even voedzaam is als gewone rijst.

* * *

Aan het *Soer. Hbl.* ontleenen wij het verre van opwekkend verslag van de **Malangsche vereeniging van koffieplanters** over 1902, waarin met een enkel woord de oprichting wordt besproken van de ziekeninrichting te Malang en waarin het betreurd wordt, dat nog niet alle ondernemingen hun steun verleenen aan deze instelling, daar toch op elke onderneming de zedelijke plicht rust om, ingeval van ziekte, de uiterste zorg aan haar personeel te besteden.

Vervolgens gewaagt het verslag o. m. van de teleurstellingen bij de koffiecultuur in 1902 ondervonden, waarvoor voor vele ondernemingen, die in 1903 een misoogst te gemoet gaan, de toekomst donker mag geacht worden. De oogst der gezamenlijke Malangsche ondernemingen bedroeg in 1902 180.581 pikols Javakoffie en is voor 1903 geraamd op slechts 98.975 pikols, terwijl de raming voor 1903 van de opbrengst der andere cultures als cacao, peper, kina enz. geringe afwijkingen vertoont. De prijzen voor West-Indische bereiding liepen steeds meer terug, zoodat gouvernements-bereiding nu, op enkele uitzonderingen na, een fancy-artikel is geworden.

Dit wordt in het verslag voor de particuliere koffiecultuur een ware ramp genoemd en in verband daarmede gewezen op de noodzakelijkheid eener rationeele regeling van verponding en canon, zoomede van afschrijving van den achterstalligen pachtschat. Het bestuur hoopt dat het request, aan den minister van koloniën gezonden, als laatste redmiddel, nog tot eenig resultaat zal leiden.

Met kracht wordt aangedrongen op het zich toeleggen op bijcultures. Alléén door in deze richting te werken, kan het voortbestaan van vele ondernemingen mogelijk worden gemaakt.

* * *

In het *Soer. Hbl.* komt een opstel voor, van den secretaris van het algemeen syndicaat van suikerfabrikanten op Java, over de **rietbranden in Bezoeki,** waarin gewezen wordt op twee feiten, die op den voorgrond treden en wel:

ten 1ste, dat uit een speciaal, op last der regeering ingesteld, onderzoek **volkomen helder** is gebleken, dat de oorzaak van de aanleiding tot deze veelvuldige branden **niet** voortspruit uit eene willekeurige, onbehoorlijke behandeling van den Madurees door den suikerfabrikant of diens ondergeschikten, en

ten 2e dat uit den gang van zaken, over een groot aantal jaren waargenomen, blijkt, dat **indien de resident zich persoonlijk met deze aangelegenheid inlaat, met den volkomen ernstigen vasten wil, om daaraan met de hem ten dienste staande wettige hulpmiddelen een einde te maken**, zulks nog steeds en onmiddellijk eene vermindering van het euvel tengevolge heeft gehad. Deze *moreele* steun van den resident kan niet hoog genoeg geschat worden. Volgens de meening van ernstige mannen met rijpe ervaring is dit brandstichten **niet** te beschouwen als de uiting van **velen** om geldelijk wat beter af te zijn of van bepaalde wraaknemingen, maar veeleer als een hoogst onhebbelijk „relletje," waarbij de lust van een zeker aantal z.g. brani-inlanders om, zoo goed als straffeloos, het pretje te hebben van den rooden haan te laten kraaien in de tuinen der onderneming, de hoofdoorzaak van het kwaad is.

De medewerking van den tegenwoordigen resident van Bezoeki, den heer van den Bergh van Heinenoord, werd bij een, aan Z. H. E. G. gericht schrijven, door het departement Bezoeki in deze aangelegenheid ingeroepen.

In dit schrijven wordt samengevat alles, wat bekend is van de verschillende methoden van bestrijding der rietbranden in deze residentie en daarbij eene statistiek aangeboden van de rietbranden, loopende van 1887 tot en met 1902, onder opgave der maatregelen, die onder de verschillende hoofden van gewestelijk bestuur, tegen het euvel zijn genomen.

Van deze verschillende residenten was het de resident Couperus, (van 1900—1902) die de zaak energiek aanvatte.

Onder den resident Kroesen (1882—1886), werden de riettuinen bewaakt door wakers die door de ondernemingen werden benoemd en ontslagen. Van bestuurswege werd het verbod gehandhaafd, om op de velden, waar rietbrand geweest was, tweede gewassen te planten, terwijl in bijzondere gevallen de riettuinen door de dessa moesten worden bewaakt en de te kwader naam bekende personen onder politietoezicht werden gehouden. De overtuiging bestond bij de inlandsche hoofden en de bevolking, dat het 't bestuur ernst was met het tegengaan der rietbranden en het kwaad was binnen enge grenzen beperkt. De branden waren zeldzaam.

Ook onder den resident Wessels (1886—1890), bleef het bestuur dezelfde gedragslijn volgen met hetzelfde gunstige resultaat, het kwaad nam toen geen grooten omvang aan.

(*Wordt vervolgd*)

West-Indische Berichten.

De *Amigoe di Curaçao*, die in een aantal hoofdartikelen haar standpunt ten opzichte van de taalquaestie uiteen zette, waaruit blijkt dat dit in menig opzicht indruischt tegen dat, hetwelk de regeering voor de kolonie wil zien aangenomen, had het in haar nummer van den 18den April ll. wederom over dat vraagstuk, in het bijzonder voor wat de Bovenwindsche eilanden aangaat.

Het blad wil de zaak van een practisch oogpunt bekeken zien en merkt daarbij 't volgende op:

Het moge voor den Minister van Koloniën zeer onaangenaam zijn te ontdekken, dat er geen nederlandsch gesproken wordt op de bovenwindsche eilanden, voor de bewoners dier eilanden zou het nog veel onaangenamer wezen, wanneer door het verplichtend stellen van het hollandsch op alle scholen zonder uitzondering, voortaan de meesten der kinderen slechts *twee talen half en geen enkele goed* zouden leeren. Dit zou hunne ontwikkeling ten zeerste belemmeren. En dit moet voorkomen worden.

Het kost reeds zooveel moeite de verkeertaal, de spraak van het dagelijksch leven, door omstandigheden nu eenmaal het engelsch, op een behoorlijke wijze te onderrichten, dat het gelijktijdig aanleeren van twee talen schipbreuk moet lijden. Wij spreken hier niet van uitzonderingen, de meer ontwikkelde leerlingen en trouwe schoolbezoekers, aan wier opvoeding door de ouders zorg wordt besteed. *Zij* kunnen het hollandsch machtig worden, aan *hun* is de tijd aan hollandsch leeren besteed, niet weggeworpen. Op de Openbare School in de stad Philipsburg hebben de onderwijzers, meestal Hollanders van geboorte, aan een uitgelezen aantal leerlingen het hollandsch onderwezen. Waarom slechts een zeker aantal? Waarom niet al de klassen? Omdat zij wel inzagen, dat, armoede, slecht schoolbezoek, onverschilligheid der ouders, gebrek aan hollandsch element, om daarin buiten de schooluren het aangeleerde in beoefening te brengen, al deze en nog meer omstandigheden in aanmerking genomen, het aanleeren van het hollandsch slechts bij een beperkt aantal leerlingen vrucht zou dragen, En die het nu nog kennen, hebben er niet het minst profijt van. Ofschoon de belangstelling in het onderwijs is toegenomen, de armoede niet minder. De opgroeiende leden der beste families verlieten het eiland. Van de familie, die sinds het begin der voorgaande eeuw zich hier vestigde, en thans tot de voornaamste des eilands behoort, door haar invloed en de talrijkheid van haar leden den boventoon voert, gaan nog slechts twee kinderen op een der scholen. Spoedig zullen echter ook deze twee laatste afstammelingen school en eiland verlaten.

Verreweg het grootste aantal schoolgaande kinderen behoort dus tot de minder gegoede en de arme klassen, terwijl, met uitzondering van Sampsonsbay, de scholen der buitendistricten door de landelijke bevolking bezocht worden. Dat het de wensch der Regeering zou zijn uitsluitend hollandsch te onderwijzen op al die scholen, kan niet verondersteld, daar dit de bevolking in hun beweging naar buiten zelfs schadelijk zou zijn.

Er blijft dus over, dat engelsch en hollandsch tegelijkertijd onderwezen worden. Wordt engelsch als hoofdzaak of het hollandsch als zoodanig behandeld, in beide gevallen krijgt men *half werk*.

In dit moeilijk vraagstuk der taal moet men zich niet al te zeer door zijn vaderlandsch gevoel laten leiden, maar zich ook weten te schikken naar de behoeften en omstandigheden der bevolking. Het mag niet de eerste vraag der Regeering zijn: »Hoe leer ik mijn onderdanen het best hollandsch spreken?" — maar: »Hoe kan ik het best hun belangen bevorderen?«

Waarom dat voortdurend hameren op het hollandsch, terwijl toch nog nimmer klachten zijn vernomen over gebrek aan eerbied voor het hollandsch gezag? — Kan het dan der Regeering onverschillig zijn of haar taal door haar onderdanen gesproken wordt of niet?

Geenszins; Nederland is verplicht zijn taal ook in de kolonies te verspreiden. Het is slechts de vraag welke de meest praktische methode is om niet jarenlang met veel opoffering en moeite nutteloos werk te verrichten.

Als de meest practische methode beveelt het blad dan het volgende aan:

Men beginne dus met het hollandsch element sterker te maken op de eilanden door het benoemen van hollandsch sprekende ambtenaren, en geve onderricht in onze moedertaal aan de ijverigste leerlingen op de stadsscholen. Dit dunkt ons de meest praktische methode om langzamerhand maar zeker onze taal algemeener te maken en zooveel te verspreiden als mogelijk is. Maar een wet, die het hollandsch verplichtend stelt voor allen, kan de levensomstandigheden der bevolking niet veranderen. Men verandert dit alles niet met één pennestreek.

Hen, die werkelijk belang stellen in het voortbestaan van Curaçao als nederlandsche kolonie, moet de volgende opmerking van het blad ongetwijfeld aangenaam in de ooren klinken.

Dat er op Curaçao en overige eilanden, zoo dicht bij de revolutionaire republieken gelegen, nog zulk een kalmte, ondergeschiktheid, en eerbied voor het gezag gevonden wordt, heeft de regeering te danken aan den hollandschen geest, welke heerscht in onze kolonie. Zoo er overal niet zooveel nederlandsch onderwezen wordt, als sommigen wel wenschen, het onderwijs wordt gegeven in *nederlandschen geest*, de sympathieën die worden opgewekt zijn: „Oranje boven!" Hoeveel duizend van de 10.000 leden der twee groote onderwijzersbonden in Nederland, zullen dit nazeggen?

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

B. F. C. DALDERUP,
ATJEHSTRAAT 68—68a—70, hoek Batjanstraat.
Het beste en voordeeligste adres voor
BUSGROENTEN.
UITGEWOGEN GROENTEN.
ZUURKOOL.
GEDROOGDE GROENTEN.
GEDROOGDE VRUCHTEN.
VRUCHTEN IN BLIK.
GELD. ROOKWORST.

Simplex Rijwielen.
Gramophones.
Sport-Artikelen.
Sport-Kleeding.
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.

BRUSSEL.
KOSTSCHOOL VOOR JONGE DAMES.
233, Avenue Brugmann, 235.
Directrices:
De dames TER SCHOUW.

Salon-Ameublement
geheel nieuw, ter overname aangeboden (Italiaansch (notenhout); benevens stoffeering.
Fr. brieven onder lett. H 386, Boekh. PULL TER GUNNE, Apeldoorn.

En gros. **En détail.**

Hoofd-Depôt
(voor 's-Gravenhage)
van af
15 October 1884
van het **ECHTE**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
uit de Fabriek der Heeren
Wilh. Benger Söhne,
Stuttgart,
tot de laagste prijzen
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

A. Vahle & Co.
DEN HAAG, Hoogstraat No. 14
— Telephoon 1218 —
ROTTERDAM, Hoogstraat 340.
— Telephoon 2937. —

---

61 **Anton Lotz,**
Horloger-Opticien.
PIET HEINSTRAAT 61,
's-GRAVENHAGE.
Export naar Oost- en West-Indië.
Horloges. — Pendules.
Optische Artikelen.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,
THEESERVIEZEN,
Koffiestelletjes, Bouilloirs,
enz., enz., enz.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

Buitenverblijf
HUIZE ROSENBERG-APELDOORN.
Besch. omgeving. — Ruime Villa.
Wordt v. blijvend of tijdelijk gunstig aanbevolen.

Instituut voor Onderwijs in de Fransche Taal
(voor Volwassenen).
DEN HAAG. TOUSSAINTKADE 24.

Onderwijs door Fransche Leeraars.
BERLITZ METHODE. **CONVERSATIE.**
Afzonderlijke Cursussen voor Dames. — Lessen in en buiten het Instituut.
VRAAGT PROSPECTUS.

OOST en WEST.
RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.
Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal **(plat du jour)** *f* 0.70.
Diné *f* 1.25 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

Pension-Restaurant des Indes,
CONRADKADE 57, **DEN HAAG.**
Belast zich met 't uitzenden van een **volledige Rijsttafel** en afzonderlijke gerechten, mits vooraf besteld, en tegen vergoeding van bezorgloon.
Abonnementen ook voor **Europeesch Eten** worden aangenomen.
Dagelijks verkrijgbaar
Plat du jour à f 0.80.
Diner à f 1.50.
Alsmede **Koffie, Thee,** verschillende **Wijnen, Bier, Minerale wateren, Indische gebakjes** en **Dranken,** enz.

AU CORSET GRACIEUX
Van Duren & Coppers
UTRECHT — Choorstraat 12. DEN HAAG — Spuistraat 16a. AMSTERDAM — Leidschestraat 91.

DE NIEUWSTE CORSETTEN,
als „Gazelle”, „La Souveraine”, „Empire droit devant” hebben wij in alle prijzen en maten voorhanden.

CORSETTEN NAAR MAAT,
op eigen Atelier vervaardigd, onder garantie van goed passen, elegante coupe en soliditeit.

CHRISTN. ALKA, voorheen ALKA en WECKESSER,
Paviljoensgracht 21a. **'s Gravenhage.**
Fabriek van alle soorten Koperen en Houten Blaasinstrumenten.

Vlugge bediening. **Solide artikelen.**

Leverancier zoowel Binnen- als Buitenlandsch voor **HARMONIE-, FANFARE- en STRIJKORCHESTEN.**

Specialiteit in
Saxophons, Obo's, Engelsche Hoorns, Fagotten, Bas-Clarinetten, Böhm-Clarinetten en Böhm-fluiten. enz. enz.

Groote Magazijnen van alle op dat gebied behoorende Artikelen. **Guitares, Citers, Banjo's, Harmonica's,** enz.
Ook alle daarbij behoorende Artikelen.
Goedkoopste adres voor
Reparatie aan alle Muziekinstrumenten.

Clarinetten van hout en caoutchouc.
Scherp concurreerende prijzen.
Prijscourant op aanvraag gratis.

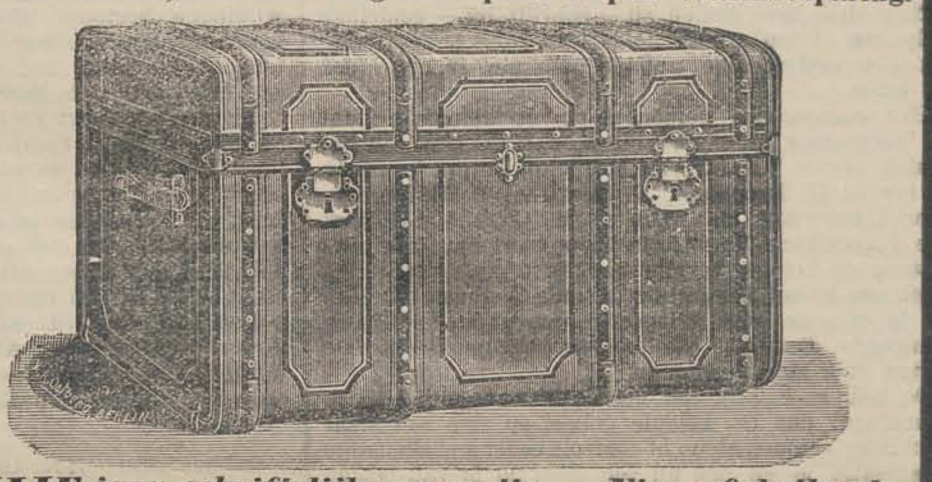
G. VAN DER HARST Firma A. Knoester.
Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat 141 en Vischmarkt, Den Haag.
Vijzelstraat 18, Scheveningen. Telephoon 4177.

Dagelijks voorhanden:
Tong, Tarbot, Krimpzalm, Paling. Gerookte Zalm 60 cent per ons. Gerookte Paling f 1.25 per pond.
Versche Krimpzalm f 2.25 per pond.

Chaussures Françaises et Americaines
A. Kogels & Zoon,
56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage,
Ruime Collectie
SALON- en WANDELSCHOENTJES
in Peau de Suède, Chevrau glacé en Linnen.

C. J. L. VERMEULEN,
's-Gravenhage. — Toussaintkade 11.
Speciale afdeeling voor moderne en zeer billijke LIJSTEN, MIRA-STANDAARDS en ENCADREMENTEN, in alle genres.
Groote sorteering LIJSTEN, in verschillende maten gereed, voor onmiddellijke aflevering.
In de zeer billijke prijzen, is het geheel gereedmaken begrepen.
Geopend tot 's avonds negen uur.

DE WERELDBEROEMDE
echte Rieten Koffers
uit de
HAAGSCHE KOFFERFABRIEK
zijn de lichtste, soliedste en goedkoopste. 70 pCt. vrachtbesparing.

VIJF jaar schriftelijke garantie. — Eigen fabrikaat.
Onze ECHTE RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren aan het **Nederlandsche Hof** en bij **duizenden families** met tevredenheid in gebruik.
MAGAZIJNEN: Passage 53–57, Den Haag, Interc. Telef. 589. Noordblaak 93, Rotterdam, Interc. Telef. 3424.
Grootste sorteering van Koffers, Tasschen en Lederwaren.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD”
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1903	van Marseille. 1903	te Port-Said. 1903	te Padang. 1903.	te Batavia. 1903.
Sindoro *	30 Mei	11 Juni	16 Juni	5 Juli	7 Juli
Salak	13 Juni	25 „	30 „	19 „	21 „
Lawoe	27 „	9 Juli	14 Juli	2 Aug.	4 Aug.
Ardjoeno	11 Juli	23 „	28 „	16 „	18 „
Goentoer *	25 „	6 Aug.	11 Aug.	30 Aug.	1 Sept.
Merapi	8 Aug.	20 „	25 „	13 Sept.	15 „
Gedé	22 „	3 Sept.	8 Sept.	27 „	29 „
Oengaran	5 Sept.	17 Sept.	22 Sept.	11 Oct.	13 Oct

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Th. N. Eijffinger,
Hofleverancier.
Hooge Westeinde 5. Telephoon Interc. 124. **Den Haag.**
Specialiteit in Behangselpapieren,
Lincrusta Walton en Goudleerpapier.
Salubra (muurschildering)
Tekko (zijde imitatie) } Hygiënisch afwaschbaar.
Vitraupanie-Papier (imitatie glas in lood).

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Drie jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.

Twee Dames voor pianolessen.

Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Eene Dame te Leiden voor het maken van uitzetten.

Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Vier Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Drie Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Twee Dames zoeken plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Drie Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Drie gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Drie jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Twee gep. off, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Conducteur der art. O.-I., met uitstekende aanbevelingen, voor admin betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Vrijdag 22 Mei 1903.

Deze echt hollandsche geest zal zeker nog sterk worden verspreid door het meer algemeen maken der hollandsche taal. Maar men moet hierbij practisch te werk gaan en niet alles door één wet alleen willen verkrijgen. Wanneer Holland ons goed helpt om vooruit te komen, zal de sympathie wel stijgen; als het hollandsch element op de eilanden krachtiger wordt, zullen ook de eilanden zich meer hollandsch gevoelen en dan kan het onderwijs een machtig hulpmiddel zijn om deze goede gezindheid verder te ontwikkelen, opdat Curaçao steeds met liefde en dankbaarheid erkenne, dat het is een hollandsche kolonie.

Zoo zij het.

* * *

De *Surin. Bode* meende *Onze West* een lesje te moeten geven, omdat dit blad zich werkelijk vergaloppeerd had, door het als van zelf sprekend voor te stellen, dat in een concreet geval, een zitting van het hof van justitie te Paramaribo, bij gelegenheid van de installatie van den nieuwen voorzitter, met *de pers* de verslaggevers van de beide bladen, die een vaste plaats in de zaal hebben, werden bedoeld. In het betoog van eerstgenoemd orgaan komt echter het een en ander voor, dat we curieus genoeg vinden om het, zooals het geschreven werd, over te nemen.

Daar het onze convictie is, dat de verslaggever van *O. W.* uit gebrek aan voldoende kennis en levenservaring er „vreemdsoortige begrippen" opnahoudt, meenen we ZEd. een beetje op de hoogte te moeten stellen.

Het is absoluut noodig voor de rechtspraak dat het publiek (de pers) zijne sanctie daaraan geeft. Dit is in 't belang der Justitie-mannen; op die wijze kunnen ze het rechtsgevoel der burgers veredelen, het onmisbare vertrouwen, dat men in de rechters moet stellen, kweeken en verhoogen.

Welke voldoening moet een rechtbank (geen draaibank als je belieft) hebben, wanneer van haar een uitspraak is uitgegaan, die door 't publiek met 'n: „die straf is rechtvaardig" wordt toegejuicht?

Waárom zou U zoo'n diepen kijk in de zaak nemen?

Staat U wellicht boven de Surinaamsche Wet?

Vraag s. v. p. aan een Engelsch onderdaan wat zoo'n publiek te vertellen heeft; dan zult ge te weten komen, dat het een voornaam woordje gedurende de zitting medepraat.

Mocht er een getuige of beklaagde staande de zitting verklaringen tegenstrijdig met de waarheid afleggen of een tolk een verklaring van een getuige verkeerd overbrengen, dan wordt van de publieke tribune dit teeken gegeven.

Waarom moeten we onze Engelsche naburen ook in dit opzicht ten achter staan?

Dit artikel brengen we onder de bizondere aandacht van het Hof van Justitie en van 't Bestuur der kolonie.

Het gaat o. i. niet aan, dat de jeugdige redacteur (?) van *O. W.* het publiek den indruk geeft, dat andere persorganen niet door het Hof worden getolereerd om de openbare zitting bij te wonen.

Men kan hooggeleerd zijn zonder te bezitten wat het leven eigenlijk vereischt.

* * *

De *Surinamer* heeft het over de onoordeelkundige wijze, waarop de kleine landbouw wordt aangemoedigd en laat zich als volgt daarover uit:

Toen de Verordening van 9 Februari 1886 *op de heffing en invordering der personeele belasting* nog en rigueur was, bracht de verschijning van den ambtenaar bij de belastingen, alias politiebeambte, eenige beweging in de brouwerij der grondjes: het Gezag werd direct of indirect vertoond, doch sedert boven genoemde verordening bij die van 1898 (G. B. 1899 no. 12) is gewijzigd in dier voege, dat zij, wier inkomsten minder dan f 600 jaarlijks bedragen, van de betaling der belasting zijn vrijgesteld, is het gezagvertoon verdwenen op de geisoleerde grondjes. Voor den luiaard, die f 6 's jaars minder te betalen heeft, is de behoefte ook minder geworden.

De ijverige daarentegen, de kleine landbouwer die vooruit wil, verlangt dat gezagvertoon, als een veiligheidsklep tegen kwade praktijken van de zijde zijner naijverige buren.

Het recht van controleering van den kleinen landbouwer laat dus het Gouvernement zich ontschieten tot groot nadeel van den kleinen landbouw en ook van het algemeen.

Het behoeft het Gouvernement niet gezegd, dat het recht heeft van contrôle. Waar gelden renteloos worden voorgeschoten, is het in het particulier belang en in dat van het particulier initiatief, te controleeren, of het voorgeschoten bedrag voor het doel is gebezigd.

Hoeveel te meer het Gouvernement, dat niet kan of zal kunnen voldoen aan de vele aanvragen van rentelooze voorschotten ter uitoefening van den kleinen landbouw. En waarlijk, 't is treurig en bedroevend, hoe sommige pseudo-kleine landbouwers het stellen op hunne grondjes, vooral zij, die geisoleerd zijn.

Een bezoek aan zulk een grondje doet, als men de bevolking ziet, vermoeden, dat er vrij wat achter dat armzalige pinahutje geplant is; doch helaas, met vijftig passen heeft men de cultivatie afgemeten en dus rijst de vraag, hoe die lui door het leven komen. De verschrikte kinderen, die zich in den eenigen rok of „pantje" van de moeder of ander vrouwspersoon hadden verstoken bij de aankomst der „bakra's," beginnen langzamerhand zich uit die doeken los te wikkelen, om hunne naakte lichaampjes te vertoonen.

Men verbeeldt zich op een boschnegerdorp, diep in het binnenland, te zijn.

De mannen hebben meestal slechts een broek (?) of anders een hemd aan.

Deze mannen, die vrouwen en die kinderen maken een deel uit van de 70000 zielen van Suriname met zijne 187 ambtenaren, 168 politiebeambten en 392 militairen.

Dat verschijnsel is toe te schrijven aan *gebrek aan contrôle bij de uitoefening van den kleinen landbouw.*

Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van landbouw enz.

Betreffende het eerste jaarverslag dezer maatschappij, tot welker oprichting den 10den Maart 1902 definitief werd besloten, ontleenen wij het volgende aan den, onlangs bij de firma J. H. de Bussy te Amsterdam verschenen eersten jaargang van haar jaarboekje.

In de, op genoemden datum gehouden algemeene vergadering, werd overgegaan tot de keuze van het bestuur, dat samengesteld was uit de heeren Charles A. Jones, voorzitter, sedert afgetreden, H. H. R. Chapman, ondervoorzitter, H. Statius Muller en J. L. Th. Heldewier Vignon, leden, en J. H. J. Hamelberg, secretaris.

Naar aanleiding van een desbetreffend verzoek der maatschappij beloofden verscheidene vereenigingen in ruiling van boekwerken met haar te zullen treden. Vooral ondervond het bestuur veel hulp en medewerking van het ministerie van landbouw te Washington. Zoo ontving het een rapport, dat handelde over proeven, genomen met graansoorten, geschikt voor een droog en dor klimaat, benevens verscheidene beknopte doch zeer practische werken over onderwerpen van landbouw en veeteelt. Het engelsch westindisch departement van landbouw staat ook geregeld zijn bulletins en verslagen af, terwijl ook de verslagen van de Landbouwmaatschappij te Jamaica geregeld worden ontvangen.

Door den gouverneur der kolonie werd aan het bestuur der maatschappij zijn advies gevraagd betreffende de wenschelijkheid van het oprichten van een landbouw-credietbank, hetzij uit particulier initiatief, hetzij als gouvernementsinstelling, verbonden aan een postspaarbank. Daar het stellen van een lagen interest een der eerste vereischten zou zijn voor de goede werking van zulk een credietbank, was het bestuur van oordeel dat de tweede van de aangegeven wegen de meest verkieslijke was, zijnde een postspaarbank op zich zelve reeds wenschelijk.

Den 21sten Maart 1902 besloot het bestuur een subsidie, ten bedrage van f 2500, uit de koloniale geldmiddelen aan te vragen; den gouverneur de wenschelijkheid voor te dragen, om uit Nederland een deskundige op het gebied van landbouw en veeteelt te ontbieden; en afstand te verzoeken van een stuk gronds, om daarop proefnemingen te doen met eenige grassoorten en veevoederplanten. Wat het laatstgenoemd verzoek betreft zag het bestuur dat ingewilligd, maar het besloot met alle proefnemingen te wachten, tot het op de voorlichting van een landdeskundige zou kunnen rekenen, en de zaak eerst zelf ter hand te nemen, indien de betrekkelijke, op de begrooting gebrachte post onverhoopt mocht worden geschrapt. Wat het aangevraagde subsidie aangaat, ontving het bestuur de mededeeling dat het voor 1902 slechts op f 1200 zou kunnen rekenen, doch dat ten volgenden jare met zijn verzoek zou worden rekening gehouden, hetgeen inderdaad geschiedde.

Er werden proeven genomen met verschillende gras- en andere zaden, welke echter alle op weinige na, tengevolge van de, in het laatst van 1902 geheerscht hebbende droogte, mislukten. Alleen een zestal zaden van de trama-watermeloen, van het noordamerikaansche ministerie van landbouw, bleken ook aan de, alles verschroeiende droogte weerstand te kunnen bieden Een verrassend resultaat werd op Bonaire verkregen met het Jerusalem-corn, dat veel beter dan de kleine maïs aan droogte bleek weerstand te kunnen bieden. Terwijl van de kleine maïs niets terecht kwam, had 5/8 gedeelte van het Jerusalem-corn goede, volle aren gedragen. Een voorgenomen proef met van Barbados besteld *sour grass* moest achterwege blijven, daar de bestelling wegens de, op dat eiland heerschende pokken-epidemie, niet kon worden uitgevoerd.

Een niet onaardig incident deed zich voor, naar aanleiding van het, door het bestuur der maatschappij tot de nederlandsche consuls op Sicilië gericht verzoek, om inlichtingen betreffende de *écuelle*, waarvan in meer dan een bericht over bereiding van de citroenolie wordt gewag gemaakt als van een werktuig, dat tot het uitpersen van de olie wordt gebruikt. Het antwoord der consuls luidde, dat er niet veel over de *écuelle* viel mede te deelen, daar deze een gewone aarden schotel is, welke dient om de olie op te vangen. Het bestuur tracht nu meerdere inlichtingen over de citroen-olie-bereiding te bekomen, maar de, ter dezer zake ontvangen, les zal het voorzichtigheid doen betrachten bij de beoordeeling over de betrouwbaarheid van ingewonnen gegevens.

Daar uit een correspondentie met de agenten der maatschappij te New-York, de firma Foulke en Co, gebleken was, dat de stroohoeden-industrie een groote vlucht zou kunnen nemen, door de kans op goeden afzet in de Vereenigde Staten, mits de bevolking het stroovlechten beter zou verstaan, werden den nederlandschen consul op Porto-rico, waar veel beter afgewerkte hoeden worden vervaardigd, inlichtingen gevraagd betreffende de kosten voor het laten uitkomen van daar van een persoon, die, met alles wat het vak aangaat, volkomen bekend is, om op Curaçao gedurende een paar maanden les daarin te geven. De consul was de meening toegedaan, dat het beter zou wezen om iemand uit te zenden, die op Porto-rico zelf de kunst kwam afkijken. Het bestuur deelde wel is waar de meening niet, maar zou den raad toch opgevolgd hebben, zoo het slechts een vertrouwd en bekwaam persoon had kunnen vinden, die tegen vergoeding van reis- en verblijfkosten en een kleine belooning de, hier bedoelde taak op zich zou hebben willen nemen. Intusschen zijn den consul inlichtingen gevraagd omtrent de, aan het door hem voorgestelde plan verbonden, vermoedelijke onkosten.

Een proef met de verzending van manga's had gunstige resultaten, doch mispels, voor eigen rekening van den voorzitter verzonden, vonden geen aftrek.

Een, door Dr. Oduber, op verzoek van den gezaghebber van Aruba, en van de afdeeling der maatschappij aldaar, genomen proef met het, door het bestuur ontboden rook-extract, voor het conserveeren van vleesch en visch, heeft voorloopig goed voldaan. Het laat zich dan ook aanzien, dat van de toepassing van het extract, mits het op oordeelkundige wijze geschiede, iets te verwachten is. Men wachtte echter nog op mededeeling van het, op de overige eilanden der kolonie verkregen, resultaat.

Het bestuur der maatschappij legde in een schrijven van den 21en April 1902 aan den gouverneur den zeer ongunstigen toestand bloot, waarin de overige eilanden behalve Curaçao verkeerden, zoowel voor wat betreft den afzet hunner producten, door de slechte communicatie-middelen, als met het oog op de bezwarende in- en uitvoerrechten, die ook in het verkeer tusschen de eilanden onderling worden geheven. De gouverneur berichtte daarop dat een regeling der zaak door het koloniaal bestuur in overweging zou worden genomen, nadat bij, tevoren door de maatschappij gedane stappen om afschaffing te verkrijgen van in- en uitvoerrechten op stapelproducten der verschillende eilanden van de kolonie, reeds was gebleken, dat een algeheele herziening der belastingen op de verschillende eilanden der kolonie aan de orde zou worden gesteld en voor de uitvoering van dat plan niets scheen te kunnen worden gedaan. Ook de havenrechten zullen aan een nieuwe regeling worden onderworpen, waarbij ingevolge mededeeling van den gouverneur, de belangen der zout-industrie in de kolonie niet uit het oog zullen worden verloren. Tenopzichte van laatstgenoemde industrie valt nog op te merken, dat onlangs een proefzending herwaarts werd verzonden, waaromtrent evenwel op Curaçao nog geen nadere berichten werden ontvangen.

Op verzoek van den gouverneur der kolonie diende de maatschappij van consideratie en advies op de volgende onderwerpen:

a. De wenschelijkheid voor de kolonie om deel te nemen aan de Louisiana Purchase Expedition.

In een buitengewone algemeene vergadering werd tegen deelneming geadviseerd. Het komt ons voor, dat in het verslag der maatschappij vermelding der redenen, die tot dit advies leidden, niet had mogen ontbreken;

b. het aanplanten van boomen langs eenige wegen en op eenige pleinen, waarop deels gunstig werd geadviseerd;

c. het geven van uitbreiding tot het eiland Curaçao aan het, door eenige bewoners van Bonaire gedaan verzoek om, uit te voeren din-din aan een gouvernementskeuring te onderwerpen, op welk voorstel het bestuur niet gunstig heeft kunnen adviseeren. (Ook hier ware opgave van het waarom? niet misplaatst geweest);

d. de wenschelijkheid om de schildpadvangst te beperken ter voorkoming van het uitsterven dezer dieren. waartoe het voorstel uitging van het bestuur van een paar engelsch-West-Indische eilanden. De invoering van beperkende bepalingen kwam der maatschappij niet gewenscht voor, althans niet voor de benedenwindsche eilanden, daar zij toch niets zouden uitwerken. zoolang Venezuela zich niet daarbij aansloot en er ook de hand aan hield, hetgeen van dit, zoo gedurig aan bestuurswisselingen onderhevig land niet te verwachten was.

In een algemeene vergadering stelde het bestuur voor een tentoonstelling van voortbrengselen van landbouw, veeteelt, visscherij en de verschillende takken van industrie der kolonie te doen houden. In beginsel werd aangenomen, de tentoonstelling zoo uitgebreid mogelijk te maken en in 1904 te doen plaats hebben. De heeren Morris E. Cuvel, H. Frie, H. J. Cohen Henriquez, R. J. Hyer, J. Janse, R. de Lannoy, I. van Lier, C. P. Meuman en F. M. Zwijsen maken de commissie van voorbereiding uit dier tentoonstelling, de eerste, die in de kolonie zal hebben plaats gehad.

Vermelden wij nog dat pogingen worden aangewend, om het hoenderras en ook het geitenras in de kolonie te verbeteren, terwijl zulks ten opzichte van het schapenras op het program voorkomt; dat een *spraypomp* tot het bespuiten der bladeren van de oranjeboomen met een oplossing van zwavel en ongebluschte kalk, tegen de zoogenaamde pies-piesziekte zou worden ontboden, evenals een schredding-machine, een verbetering op de hakselmachine, welke laatste voor de harde, dikke stokken der kleine maïs weinig practisch, dan hebben wij hiermede een algemeen overzicht gegeven van de verwachtingen der maatschappij, waaruit blijkt dat zij in het eerste jaar van haar bestaan niet stil gezeten heeft en nog veel nut voor de kolonie zal kunnen stichten. De belangstelling in de kolonie was dan ook vrij algemeen, zoodat op het einde van het verslagjaar kon worden meegedeeld, dat op alle eilanden der kolonie met uitzondering van Sint Eustatius afdeelingen konden worden opgericht.

RECLAMES.

Van vreemde Koloniën.

De Marshall-eilanden en de Jaluit-Gesellschaft. Op het einde van de maand October van het jaar 1885, nam de commandant van de korvet, *Mantilus*, Röttger, in naam van het duitsche rijk bezit van de Marshall-, de Brown- en de Voorzienigheidseilanden. De keizerlijke standaard werd te Djabor geheschen, de haven van het belangrijkste der Marshall-eilanden, Djaloeit, niettegenstaande den kwaden wil en het vijandig optreden der daar gevestigde bostonsche zendelingen. De inboorlingen boden echter geenerlei tegenstand en onderteekenden spoedig talrijke tractaten van handel en vriendschap met den heer Hernsheim van het duitsche consulaat op Djaloeit, terwijl verschillende hoofden zich onder duitsche bescherming stelden.

Jaren te voren waren reeds talrijke duitsche handelaren in deze streken gevestigd, behoorende tot twee maatschappijen, die echter, nadat in 1886 de Marshall-eilanden en onderhoorigheden door het engelsch-duitsch tractaat definitief onder de duitsche heerschappij waren geplaatst, ineensmolten tot eene groote maatschappij — de Jaluit-Gesellschaft.

Ook nu was von Bismarck niet geneigd om de kosten van het geregeld bestuur over het nieuwe protectoraat ten laste van de rijksbegrooting te brengen. De nieuwe maatschappij werd daarmee belast, zonder dat zulks harerzijds op moeilijkheden stuitte. Den 21sten Januari 1888, werd door den duitschen minister van buitenlandsche zaken en de vertegenwoordigers der maatschappij een contract onderteekend, waarbij deze zich belastte met de bezoldiging der, door de regeering aan te wijzen ambtenaren, waartegenover haar de volgende voorrechten werden toegestaan: het recht om zich in het bezit te stellen van alle onbeheerde eigendommen; het monopolie van de parelvisscherij, waar deze nijverheid met een der hoofdbronnen van bestaan voor de bevolking uitmaakte; het monopolie van de guano-exploitatie, behoudens het recht van derden. De regeering verbond zich om geene wetten uit te vaardigen, zonder de maatschappij daarin te hebben gekend, die harerzijds wederom zich niet met eene andere kon vereenigen noch tot ontbinding overgaan zonder toestemming van het ministerie van buitenlandsche zaken.

Het, op de Marshall-eilanden ingevoerd, administratiebestuur is zoo eenvoudig mogelijk. De Landeshauptmann vereenigt alle macht in zich en wordt daartoe bijgestaan door een secretaris en een geneesheer, en dat is alles. Een der beide laatste ambtenaren is met de functiën van rechter bekleed, terwijl van diens vonnissen bij den Landeshauptmann kan worden geappelleerd. De jaarlijksche kosten van dit bestuur bedragen ongeveer 25000 marken. De Jaluit-Gesellschaft bepaalt er zich evenwel niet toe om deze ambtenaren te bezoldigen, maar zorgt ook voor logies en voor den overtocht op hare kosten en op een harer schepen. Telkenjare maakt die gouverneur of Landeshauptmann, in overleg met den vertegenwoordiger der maatschappij, de begrooting op voor het volgend jaar. Overtreffen de uitgaven de inkomsten, dan past de maatschappij bij. Is het omgekeerde 't geval dan komt het overschot haar ten goede. Ook de instelling en de wijze van innen der verschillende belastingen en rechten heeft plaats, nadat beide partijen zijn gehoord. Er zijn twee soorten van belastingen. Eene daarvan is persoonlijk en in natura betaalbaar; de 16000 inboorlingen moeten 360000 ponden copra opbrengen. Op elk eiland is een hoofd aangewezen om die belasting te innen, waarvoor het voor zijne moeite met een derde van de opbrengst, het pond copra tegen 4 pfennigen gerekend, wordt beloond. Telkenjare maakt een gouvernements-ambtenaar eene tournée om de belasting in ontvangst te nemen. De niet inboorlingen, van het mannelijk geslacht en boven den zestienjarigen leeftijd, die in het protectoraat zijn gevestigd, moeten jaarlijks 20 mark belasting betalen.

De tweede belasting is een soort patentbelasting. De handelshuizen, die meer dan 500000 marken jaarlijksche winst maken, betalen 9000 marken; alle andere zien zich verplicht 6000 marken 's jaars te offeren. Herbergen en slijterijen moeten 800 marken betalen. Alle schepen, die ladingen innemen of koopwaren ontschepen voor rekening van, niet in het Schutzgebiet gevestigde handelshuizen, zijn telken reize onderworpen aan een recht, ten bedrage van 1000 marken. Tracht zulk een schip het anker te lichten zonder te betalen, dan verbeurt het een geldboete, die tot 6000 marken kan worden opgevoerd, terwijl het ook de kans loopt dat er beslag op gelegd wordt. Ten slotte moeten alle handelsondernemingen voor elk harer kantoren, 100 marken voor de op de Marshall-eilanden gevestigde en 200 marken voor die, welke zich op het eiland Naoeroe bevinden, betalen.

De zaken marcheeren goed in het protectoraat en de Jaluit-Gesellschaft vaart er wel bij. Men heeft in de jaren na de vestiging van het duitsch gezag ook geenerlei moeilijkheden van de zijde der inboorlingen ondervonden. Men is begonnen met de lieden te ontwapenen en heeft om herhaling van de bloedige binnenlandsche twisten te voorkomen, den invoer van wapenen en munitie in het geheele gebied verboden.

De Jaluit-Gesellschaft bepaalt zich uitsluitend tot den handel in copa, van welk artikel zij jaarlijks 3000 tot 3500 tonnen uitvoert, ter waarde van 3 tot 400 marken de ton. Hare nederzettingen strekken zich ook over de omliggende eilanden uit. Zij heeft nu 4 hoofd- en 93 bijkantoren, waarvan er 21 over de Marshall-eilanden, 24 over de, aan Engeland toebehoorende Gilbert-eilanden en 52 in de Karolinen verspreid liggen. Zij heeft 70 tot 80 europeesche geemployeerden in haar dienst, ongeacht de opvarenden van hare zeilvloot en van haar stoomschip Oceana.

Sedert den 2den Juli 1901 zijn de, aan de maatschappij in den Marshall-archipel toegekende voorrechten ook van toepassing verklaard voor de Oostelijke Karolinen. Zij is er ook in geslaagd eenige engelsche concurreerende firma's uit te koopen, zoodat zij in deze streken de handelsmacht geheel in handen heeft. Niettegenstaande buitengewoon groote uitgaven in het jaar 1901 kon aan aandeelhouders over dat jaar, na afschrijving van 5 percent der netto-winst voor het reserve-fonds en van de remuneratie voor directeuren en commissarissen, een dividend van 12 percent worden uitgekeerd.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap. 1903 No. 3.

J. F. Niermeijer: Nieuw-Guinea op zijn smalst (met kaart). — Dez.: Martinique en Java. — Redacteur: Saramacca-expeditie.

De Ingenieur. 1903 No. 19.

Jhr. R. R. L. de Muralt: Iets over de afvoerravijnen van den Smeroe en den bouw van de nieuwe brug over de rivier de Moedjoer (met afbeeldingen). — J. Schalij: Aanvulling tot de bespreking van de stellingen van Dr. J. P. van der Stok, betreffende vaarwater Staat Madoera.

Teysmannia. 1903. No. 4.

H. J. Wigman: Huis en erf. — J. van Breda de Haan: Een en ander over boomgaarden en irrigatie. — W. R. Tromp de Haas: De stalmest (vorming, bewaring en gebruik). — J. van Breda de Haan: Een eigenaardige koffie-parasiet. — Boekbeschouwing: H. J. Wigman: De bloementuin. Handleiding, door E. J. Voûte. — Mededeelingen over ooftteelt. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties.

Berichten uit Ned. O. I. van den Sint-Claverbond.

L. Sondaal: Naar het Leprozengesticht te Pelantoengan. — A. Kortenhorst: Batavia (vervolg). — W. van den Heuvel: Uit Malang. Zusterschool. Javanenmissie. — W. Hellings: De Zusterschool te Djokjakarta. — A. van der Velden: In Memoriam. J. A. van den Biggelaar. H. Verbraak: Atjeh en onderhoorigheden in de 2e helft van 1902.

De Indische Mercuur, 19 Mei 1903 No. 20.

Koloniaal Museum. — Eene vergadering van belanghebbenden bij de kina-cultuur op Java. — De suikercultuur op Hawai. — Inauguratierede van den hoogleeraar Dr. P. van Romburgh. — Het zesde Suikercongres te Semarang. — Proeven in tabaks-cultuur. — Jahresberichte über Agrikultuur-Chemie. — Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	22 Mei	5 Juni	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	29 „	12 „	11.30 's av.
Genua, Nederland,	2 Juni	16 „	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	26 Mei	9 Juni	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	30 Mei	13 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	22 „	5 Juni	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	25 „	8 „	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Juni	8 Juli	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	31 Mei	14 Juni	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	26 „	9 „	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.
Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ONTVANGEN:

de Nouveautés voor het aanstaande Saisoen.

J. V. VAN DEN AREND,

Marchand-Tailleur.

Van Kinsbergenstraat 100.

's-Gravenhage.

Corsmit Brossois & C°.
Meubelfabriekant
DEN HAAG.

Compleete Meubileering, benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand *f* 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZOON,

Tailleurs,

VEENESTRAAT 39,

La Haye.

Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur" pour Dames.

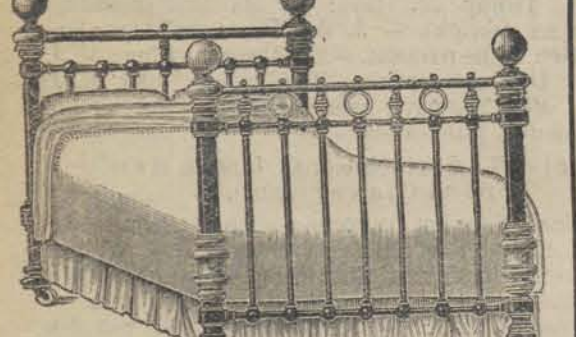
H. G. J. L. MEIJNERS.

Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor,
's-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt,

DEN HAAG, over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
in GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81. Telephoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILEERINGEN, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

Gemeubileerde Huizen te Huur,
waarbij:

Huizen met 10 Kamers à *f* 100 per maand.
Benedenhuizen ad » 45 per maand.
Bovenhuizen ad » 60 per maand.
Geheele Inrichtingen steeds voorradig.

GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,
over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.

STOOMDESINFECTIE EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.

Machinale Stoomzuivering van Bedveeren.

Wasschen, opmaken en repareeren van beddegoed.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. **Schenkweg 216**

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Dijkstra & Co.

PARKSTRAAT 27, DEN HAAG.

Aan- en Verkoop van Effecten, Coupons enz.
Deposito's, Prolongatie.

VERSTREKKEN REISCREDIETBRIEVEN

SMID en GASFITTER.

J. A. DE GRUIJTER,

OBRECHTSTRAAT 196, hoek Reinkenstraat, DEN HAAG.

Gasornamenten, Balonnen, Gloeikousjes.

Baden en Geijsers.

GEËM. HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN.

MANGELS.

Karpet-Zweepers. Fornuizen.

Droge bewaarplaats voor Kachels.

Aanleg van Electrische Schellen.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 317.

Importeur van Indische ingrediënten voor de rijsttafel.

Speciale afdeeling voedings-artikelen als:

Shredded Wheat (nieuw tarwe brood).
Vitos-Force-Hornbij & Quakers Havermout. Kasseler Haver-Cacao.
Eikel-Cacao (Dr. Vinkhuijzen).
Mutase Bisquits - Revalenta Racahout. etc. etc.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKEPRIJZEN.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 32[D].

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

SIEGEL-PIANINO.

»Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici.«

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,
EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van Muziek-Instrumenten,
voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs $2\frac{1}{2}$ cent.

Wed. E. VAN FOREEST-NIX,

WEIMARSTRAAT 37, DEN HAAG.

In Verbandstoffen, Verplegings-Artikelen,

Drogerijen, Chemicaliën.

VERF IN BUSSEN enz.

Centraal Drogist WEIMAR.

WILH. E. JANSEN J[R].

MAGAZIJN VAN

ECHTE RIETEN KOFFERS, REIS-ARTIKELEN,

Fijne Lederwaren.

ZEESTRAAT 14. — DEN HAAG.

PEEK & CLOPPENBURG,

Wagenstraat 16, Den Haag, Spuistraat 13,

HEBBEN STEEDS IN GROOTE KEUZE VOORHANDEN

Colbert- en Jaquet-Costumes.

van de modernste stoffen vervaardigd, van ***f 12 tot f 40.***

Elegante coupe. Goede bewerking. Billijke prijzen.

Elk dessin is in alle wijdten voorhanden en kan ook desverkiezende binnen 8 dagen OP MAAT worden geleverd.